

Komplett
Syllabus
A
2004
Tavaszi
Félévre

ELTE-BTK
Filozófiai Intézet

Az esetlegesen előforduló hibákért és hiányosságokért
Elnézést kérünk

Az anyagot folyamatosan frissítjük

A tantárgyi kódok, megnevezések
És egyéb adatok megtalálhatók

A

<http://philosophy.elte.hu/institute/coursehu.html>
oldalon

Frissítve: 2004-02-19

Fordulópontok a filozófia történetében
(Platónról Heideggerig)

Áron László

XF-500/a

VFN-500/a

Az óra időpontja: SZERDA 13⁰⁰
i épület II. em. 228.

Reményeink szerint ebben a félévben is sikerül majd megnyerni áttekint filozófiatörténeti előadássorozatunk számára a Filozófiatörténet Tanszék, a Filozófia Tanszékcsoporthoz és más BTK-s tanszékek oktatóit, csakúgy, mint az MTA Filozófiai Intézetének munkatársait. Az elmúlt években előadók között voltak: Bodnár István (Arisztotelészről), Boros Gábor (Descartes-ről, Locke-ról és Heideggerről), Joó Mária (Platónról), Kendeffy Gábor (Szent Ágostonról), Munkácsy Gyula (Kant-ról), Neumer Katalin (Wittgensteinről), Steiger Kornél (Arisztotelészről), Tütő László (Hegelről és Marxról).

A tanegység megszerzése érdekében a kurzust felvevő hallgatók előre megadott irodalom alapján vizsgát tesznek.

Időpont	Előadó	Feldolgozandó irodalom
II. 19.	Joó Mária	Platón: 'Az állam' 505--521b In: Platón összes művei, Budapest, Európa, 1984. 436--469. o.
II. 26.	Steiger Kornél	Arisztotelész: Nikomakhoszi etika I., II., VI. könyv Budapest, Európa, 1987. 5C55. o. és 157--179. o.
III. 3.	Kendeffy Gábor	Augustinus: Vallomások X. könyv Budapest, Gondolat, 1982. 287--312. o.
III. 10.	Schmal Dániel	Descartes: Értekezés a módszerről I, Szerk.: Boros Gábor, (Matúra Bölcsélet), Ikon Kiadó, 1992. 12--79. pp. vagy: 'Értekezés az ész helyes vezetésének ... módszeréről In: Descartes: Válogatott filozófiai művek, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1980. 167--211. o.
III. 17.	Áron László	Locke: Értekezés az emberi értelemről I. könyv: Bevezetés, IV. könyv: XIII--XVII. fejezet (Tudásunkra vonatkozó egyéb megfontolások, Az ítélesteremtés I, A valószínűségről, A helyeslés fokairól, Az észről: 9--24. '.) Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979. I. kötet 23--27. o. II. kötet 267--286. o. és 300--307. o.
III. 24.	Áron László	Hume: Tanulmány az emberi értelemről 2--6. és 7./1 fejezet Budapest, Európa, 1973. 24C111. o.
III. 31.	Áron László	Kant: A tiszta ész kritikája, Előszó a második kiadásához és Bevezetés, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981. 9--44. o. (Újabb kiadása Kis János fordításában: Ictus Kiadó, Budapest, 1995. 29--72. o.)
IV. 7.	Tütő László	Marx: A tőke, I. 'Az árufétisről', In: Marx és Engels művei 23. kötet, Budapest, Kossuth, 1987. 74--85. o.
IV. 14.	Áron László	Carnap: 'A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül' In: A Bécsi kör filozófiája,

- IV. 21. Nyíró Miklós Budapest, Gondolat, 1972. 61--92. o.
Heidegger: Lét és idő, Bevezetés, Budapest,
Gondolat, 1989. 86--139. o.
- IV. 28. Neumer Katalin Wittgenstein: Filozófiai vizsgálódások 1--45. Budapest,
Atlantisz Kiadó, 17--43. o.
- V. 5. Áron László Konzultáció

Bevezetés a filozófia problémaköreibe

XF-500.02

Tematika

1. Filozófiafogalmak
- 2- -3. Igaz-hamis: a megismerés elméletei, logika
- 4.-5- Tudás és tudomány: tudományfilozófia, nyelvfelfogások
6. Jó és rossz, szabadság és normák: a morálfilozófia alapkérdései
7. Szép és rút: esztétikai kérdések
8. Urak és szolgák: történetfilozófia
9. Szükségszerű és véletlen: természetfilozófia
10. Szent és profán: vallásfilozófia
- 11.-12 Jog és hatalom: jog- és társadalomfilozófiák
13. Emberképek: antropológia

A szóbeli vizsgának része a választhatóan kötelező irodalom feldolgozásának számonkérése is.

Csikós Ella

A nemek különbsége a filozófiatörténetben XF 500.03, VFN 500.03
csüt. 12-14.

Joó Mária adj. BTK Filozófiai Intézet

Etalonvizsga olvasmányjegyzéke - 2003 őszi félév

Előadás az alábbi tematikát dolgozza fel. Jegyet az előadások anyagából tett vizsgával vagy - bizonyos feltételek esetén - házidolgozattal is lehet szerezni (l.külön leírás). A felmerülő maiérdéseknek és a vitának egy, az előadáshoz kapcsolódó szeminárium ad teret A nemek különbsége a mai filozófiában c. szerda 16-18, ajánlom az érdeklődőknek.

Kötelező olvasmányok

1. Platón: Állam, V. könyv, Lakoma (Diotima-beszéd)
2. Rousseau: Emil vagy a nevelésről, V. könyv (új kiadás Bp.1997)
Diderot: A nőkről, (492-503 o.) Helvetius cáfolata (részlet 505-508 o.) a "Francia felvilágosodás morálfilozófiája" Gondolat Kiadó szerk. Ludassy Mária, kötetben
3. Kierkegaard: Vagy-vagy, I. rész A közvetlen erotikus stádiumok avagy a zenei erotikus, 2. rész A házasság esztétikai érvényessége Bp. 1978 Gondolat 569-690. o.
4. Nietzsche: Túl jón és rosszon, Előszó, IV. részből: 75. 85. 86. 114. 115. 127. 131. 139. 144. 145. VII. részből: 232. 233. 237-39. 248. Ikon Kiadó, Matúra sorozat, 1995
5. Simmel: Női kultúra, A relatív és az abszolút a nemek problémájában, "A kacérság lélektana" c. kötetében, Atlantisz, Bp.1990
6. Választható 1 mű a pszichoanalízis irodalmából a következők közül
Freud: A nőiség, "A lélekelemzés legújabb eredményei" c. kötet 33. előadása, Nyíregyháza 1994
Freud: Rossz közérzet a kultúrában, az "Esszék" kötetben, Gondolat 1982
C.G. Jung: Föld és lélek és a Kollektív tudattalan archetípusairól c. a "Mélységeink ösvényein" c. kötetből Bp. 1993 Gondolat
7. Simone de Beauvoir: A második nem, Előszó, Tört. áttekintés összefogl. 165-177, Mítoszok 179-197 Bp. 1969 Gondolat Kiadó
8. P. Bourdieu: Férfiuralom Bp. 2000 vagy in: Hadas szerk. Férfiuralom? Bp. 1994
9. Donna Haraway: Szituációhoz kötött tudás, in: Hadas i.m.

Másodlagos irod. a témához, nem kötelező

C. Klinger: Mennyire férfias a tudomány? A filozófusok nőképe.. 2000 c. folyóirat, 1998 ápr.

G. Lloyd: The Man of Reason, Male and Female in Western Philosophy, London 1984; német kiadása "Patriarchat der Vernunft" c. Bielefeld 1985 (fil.tört áttekintés)+ bibliográfia

Joó Mária: A platóni eros-ról, feminista interpretációk kapcsán, Magyar Filozófiai Szemle 1996/1-2-3

M.L. Shanley, C. Pateman (eds.) Feminist Interpretation and Political Theory, Polity Press 1991

Erős, Csabai szerk. Freud titokzatos tárgya Bp. 1997

E. Badinter: A szerető anyja. Az anyai érzés története Debrecen 1999 (Rousseau-hoz)

A Companion to Feminist Philosophy eds. Jaggar, Young, Oxford 1998
(tárgyszavak szerint)

Heti 2 óra
e.a.koll.
228. terem

Kedd: 8.30 – 10
I. ép. II. em.

A filozófiai gondolkodás főbb áramlatai a kezdetektől a középkori bölcseletig

- I. A filozófia, mint tudomány
 1. viszonya a szaktudományokhoz
 2. főbb tartalmi változatai
 3. a filozófiai gondolkodás fejlődése
 4. a filozófia történelemszemlélete
- II. A görög bölcselet
 1. a Szokratész előtt gondolkodás főbb jellegzetességei
 2. a szókratizmus
 3. Szokratész-Platon
 4. Platon-Arisztotelész
 5. a görög bölcselet hatása a későbbi gondolkodás történetére
- III. A filozófia főbb áramlatai a középkorban
 - nominalizmus – realizmus
 - keleti filozófiák és öröksége
- IV. Újkori gondolatok és filozófiai hatásuk
- V. Felvilágosodás és klasszikus német filozófia
- VI. Marxizmus és mai helyzete
- VII. A XX. Század és a tudomány és gondolkodás

Irodalomjegyzék

1. Filozófiatörténeti szöveggyűjtemény I-II. (Tankönyviadó)
2. Platon: Az állam (részletek)
3. Lendvai Ferenc: A gondolkodás története
4. Arisztotelész: Metafizika (részletek)
5. Arisztotelész: A lélekről (részletek)
6. Durant: A gondolat hősei (részletek)
7. Nyíri – Lendvai: A filozófia rövid története a Vedaktól Wittgenstenig
8. Steiger: Filozófiatörténeti szöveggyűjtemény (középiskolásoknak)
9. Steiger: Bevezetés a filozófiába (középiskolásoknak)
10. Filozófiai enciklopédia vonatkozó címszavai
11. Bolberitz – Turay – Nyíri: A filozófia
12. Nyíri Kristóf: A edáktól – Wittgensteinig
13. Pais István: A görög filozófia története (bevezetés) /jegyzet/

Kaltróy Istvánné dr.

Olay Csaba: FILOZÓFIA (XF-500.05)
hétfő: 14.00-15.30

A tanegységet az alábbi irodalom alapján vizsgálva vagy egyeztetett témájú szemináriumi dolgozattal lehet teljesíteni.

- Platón: Szókratész védőbeszéde; Platón össze művei. Budapest 1984. I. köt. 399-439.o.
- uő.: Állam; uo. II. köt. (505-521) 436-469.o.
- Arisztotelész: Nikomakhoszi etika. Budapest 1987. I-II. könyv, 5-53.o.
- Augustinus: Vallomások. Budapest 1987 (2. kiad.). XI. könyv, 344-380.o.
- R. Descartes: „Értekezés az ész helyes vezetésének ... módszeréről”; Válogatott filozófiai művek. Budapest 1980 (2. kiad.). 167-211.o. (más kiadásokban is létezik)
- D. Hume: Tanulmány az emberi értelemről. Budapest 1973. 2-7 fej. 24-120.o.
- I. Kant: A tiszta ész kritikája. Budapest 1981. Előszó a második kiadáshoz, Bevezetés, 9-44.o.
- Hegel: Előadások a filozófia történetéről. I. kötet. Budapest 1977. Bevezetésből: „A filozófia történetének fogalma”, 21-56.o.
- F. Nietzsche: A történelem hasznáról és káráról. Budapest 1989
- W. Dilthey: Bevezetés a szellemtudományokba; A történelmi világ felépítése a szellemtudományokban. Budapest 1974, 61-100.o.
- E. Husserl: „A filozófia mint szigorú tudomány”. (Bevezetés, Naturalista filozófia). Válogatott tanulmányai. Budapest 1972. 111-163.o.
- M. Heidegger: Lét és idő. Budapest 1989. Bevezetés, 86-139.o.
- R. Carnap: „A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül”; A Bécsi kör filozófiája. Budapest 1972. 61-92.o.
- L. Wittgenstein: Filozófiai vizsgálódások. Budapest 1992. 1-71§§, 11-61.o.

Fordulópontok a filozófia történetében
Ullmann Tamás ts.
Hétfő 12.00 – 13.30
XF-500.06

A nem filozófia szakosok számára tartandó kurzus célja a rövid bevezetés a filozófia történetének legfontosabb gondolati alakzataiba. Elsősorban azokat a szerzőket fogjuk tárgyalni, akik egy gondolati hagyomány kezdetét vagy legkiteljelestedettebb formáját teremtették meg. Platón, Arisztotelész, Descartes, Kant, Heidegger, Wittgenstein és mások műveiből vett szemelvényeken keresztül próbáljuk megközelíteni és érthetővé tenni nagy vonalakban a filozófiatörténet főbb áramlatait és fordulópontjait.

Az óra részben előadásra, részben közös szövegolvasásra, részben pedig referátumok meghallgatására épül.

A tanegység megszerzésére több lehetőség van: vagy egy referátum tartása, vagy egy 5–8 oldalas dolgozat megírása előre megadott témákból, vagy pedig vizsga az alább felsorolt kötelező irodalomból.

A referátumok és a dolgozatok lehetséges témáit az órán beszéljük meg.

Kötelező irodalom:

1. Platón: Az állam. 505a–521b. In: Platón összes művei, Budapest, Európa, 1984. 436–469.o.
2. Arisztotelész: Nikomakhoszi etika. II. könyv. Budapest, Európa, 1987. 33–53.o.
3. Augustinus: Vallomások. XI. könyv. Budapest, Gondolat, 1982. 344–380. o.
4. Descartes: Értekezés az ész helyes vezetésének módszeréről. I.–IV. rész in: Descartes: Válogatott filozófiai művek. Budapest, Akadémiai, 1980. 167–211.o. vagy pedig a Matúra sorozatban megjelent kiadásban.
5. Spinoza: Etika. III. rész. (Az indulatok meghatározásai) Budapest, Helikon, 1969. 177–196.o.
6. Hume: Tanulmány az emberi értelemről. 2–7. fejezet. Budapest, Európa, 1973. 24–121.o.
7. Rousseau: A társadalmi szerződésről. 1–2. könyv. Budapest, Klett, 1997. 12–42.o.
8. Kant: Válasz a kérdésre: mi a felvilágosodás? és Tájékozódni a gondolatok között: mit is jelent ez? in: Kant: Történetfilozófiai írások. Ictus, 1997. 15–39.o.
9. Hegel: Előadások a világtörténet filozófiájáról. Budapest, Akadémiai, 1979. 13–81.o.
10. Nietzsche: A tragédia születése. (1–13. fejezet) Európa, 1986. 22–113.o.
11. Heidegger: Mi a metafizika? in: Heidegger: Bevezetés a metafizikába. Ikon, Budapest, 1995. Melléklet. 36–42.o.
12. Wittgenstein: Filozófiai vizsgálódások 1§.–45§. Budapest, Atlantisz, 1998. 17–43.o.

XX-014.28/EC
Locke és Leibniz. Összehasonlító elemzés

Eötvös Kollégium, félelelet 24, később megbeszélendő időpont.

A filozófiatörténet ritka kivételei közé számít, hogy egy korszakmeghatározó filozófiai mű kritikai pandanját egy korszakos jelentőségű filozófus írja meg. Leibniz, Újabb vizsgálódások az emberi értelemről című briliáns riposztjának fő célja, hogy témáról témára haladva sorba felmutassa azokat a hibás érveket, inkoherens gondolatokat és félresiklásokat, amelyeket John Locke főműve, az Értekezés az emberi értelemről tartalmaz. Leibniz természetesen nem elégszik meg a rombolással: pozitív elképzeléseinek bemutatása szervesen illeszkedik kritikai észrevételei sorába.

Kötelező irodalom:

- I. John Locke, Értekezés az emberi értelemről, Osiris, 2003, Ford.: Vassányi Miklós és Csordás Gábor.
- II. G. W. Leibniz, Újabb értekezések az emberi értelemről. Az újabb fordítás várható tavaszi elkészültéig a Nagy József (??) féle korábbi kiadást (1930, MTA kiadványa) használjuk.

Az ajánlott irodalom megbeszélésére a témák felosztásánál, az első óramegbeszélésen kerül sor.

A szeminárium teljesítésének feltételei:

- A szemináriumokon való aktív részvétel
- Valamely főtémához kapcsolódó nyilvános szemináriumi dolgozat
- A szeminárium végén, de legkésőbb máj. 18-ig beadandó, 3 oldal terjedelmet (12 –14) nem meghaladó írásos dolgozat

Faragó-Szabó István

A nemek különbsége a mai filozófiában, szeminárium XX 014.29, VKN 014.29
csüt. 14-16

Joó Mária adj. BTK Filozófiai Intézet

A szemináriumot filozófiaszakosok és mások is felvehetik. Általános bevezetésül szolgálhat a szemináriumhoz a Nemek különbsége a filozófiatörténetben FX 500. /kötelezőolvasmányos filozófia/ keretében hallgatható előadás, esetleg egyszerre is felvehető avval. (Némi átfedés van a kettő olvasmányanyagában). Célja a téma bemutatása a mai filozófiában, egyes nagyobb problémák és filozófiai részdiszciplínák szempontjából.

Kiindulásul P. Bourdieu: nemrég megjelent Férfiuralom és Simone de Beauvoir A második nem c. alapművét használjuk, melyet a negyvenes évek végén írt. Beauvoir végzettségét tekintve filozófus volt és a mű is átfogó, filozófikus alkotás. (A magyar kiadás válogatás, csak az eredeti mű mintegy kétharmadát tartalmazza.) Beauvoir a francia fenomenológia és egzisztencializmus köréhez tartozott, Sartre, Merleau-Ponty, sőt Lévinas egyes fogalmai nála is megtalálhatók pl. a Másik, a test, szituáció, választás stb. Nála található meg először a mára általánosan elfogadottá vált sex - gender megkülönböztetés: (Nőnek nem születik az ember, hanem azzá válik - neveltetése, szocializációja révén). A vizsgálandó nagyobb témakörök: 1. a biológia szerepe a nemek különbségének meghatározásában (test, szexualitás, anyaság) a mai tudomány álláspontja (Th. Laqueur: A testet öltött nem c. tükrében). 1.a a tud. mint társadalmi konstrukció, a szituációhoz kötött tudás problémája 2. etika és politika: az egzisztencialista etika (választás és szabadság), a marxista hagyomány 50 évvel ezelőtt és ma, a mi posztoszocialista társadalmunkban. Mit jelent az identitáspolitikák? A női etika, a törődés-gondoskodás (caring) etikájának problémája C. Gilligan híres műve (In a Different Voice) nyomán 3. a pszichoanalízis szerepe a nemek különbsége vizsgálatában: Freud nőtanítványai (H. Deutsch és K. Horney) és J. Lacan nyomai B. művében, a pszichoanalízis filozófiai és feminista kritikája. 4. női szexualitás (a nő mint szexuális tárgy, erotika, pornográfia) anyaság, házasság : MacKinnon: A feminizmus változásai, Bp. 2001 M. Foucault: A szexualitás története Bp. 1996

4. antropológiai elemzések a nők általános alárendeltségéről (Lévi-Strauss Beauvoir művében, és mai írások: G. Rubin, S. Ortner, Bourdieu)

Olvasmányjegyzék az első héten kerül kiosztásra, jegyet egy házi dolgozat és egy órai referátum vállalásával lehet szerezni.

Tütő László:

ETIKATÖRTÉNETI ELEMZÉSEK

XX-014.30

A kurzus bevezetést nyújt az erkölcs kérdéseivel foglalkozó nézetek történetébe. Bölcsleleti és szépirodalmi művek közös feldolgozásával segít eligazodni az erkölcs, illetve etika különböző elméleti és történeti értelmezéseiben. Jellegzetes álláspontokat megjelenítő írások elemzésével alkalmat ad a különböző etikai nézetek rendszerezésére, főbb típusainak megismerésére. A jegy megszerzése a szemináriumi tevékenység alapján történik.

Feldolgozandó művek:

1. Platon: Szókratész védőbeszéde, Kritón
2. Epiktétosz: Kézikönyvecske

3. Morus: Utópia
4. Machiavelli: A fejedelem
5. Spinoza: Etika
6. Moliere: Mizantróp
7. Mandeville: A méhek meséje, Franklin: A gazdagodás útja
8. Rousseau: Javított-e az erkölcsökön a tudományok és a művészetek újraéledése?
9. Kierkegaard: Az esztétikai és az etikai közötti egyensúly a személyiség kimunkálásában
10. Nietzsche: Túl jön és rosszon
11. Lafargue: A lustaságra való jog
12. Lukács: Taktika és etika
13. Camus: Közöny

XX-044.67 Freud, Kaltróy Istvánné
S. Freud és a pszichoanalízis

Heti 2 óra

Gyak.jegy.

Szakosoknak / nem szakosoknak

csütörtök 8.30 – 10 óra
I.ép. II. em. 228. terem

- I. S. Freud helye a tudománytörténetben (orvostudomány – pszichológia)
hatása a filozófiai gondolkodásra
2. Életműve – munkásságának főbb állomása
3. Alkalmazott módszerei
 - hipnózis
 - szabad asszociáció
 - álomfejtés
4. A pszichoanalízis lényege, eredményei, mai álláspontok a felhasználásáról
5. Freud 3 fő pszichoanalitikus problémája és a tudományos pszichológia tervezete (elfojtás, elhárítás, eltolás, projekció, tagadás)
6. Neurózis választások
7. Freud hatása
 - a pszichológiában
 - az orvostudományban
 - a filozófiában
8. A freudizmus utóélete, követői

Irodalomjegyzék

Stephen Rose: A Tudatos Agy c. kötet (Bevezetés)

Buda Béla: Apszichoanalízis és modern irányzatai

Halász István: A freudizmus pro és kontra

Mészáros István: A hipnózis

Harry K. Wells: Freudtól Frommig

Ernest Jones: Freud életrajza

Frank Sulloway: S. Freud a lélek biológusa

S. Freud: Önéletrajzi írások

Bevezetés a pszichoanalízisbe

Pszichoanalízis

Az őszvalami és az én

Az életösztönök és a halálösztön

Az álomról

Az álomfejtés

Rossz közérzet a kultúrában

Totem és tabu

A lélekelemzés legújabb eredményei

Varjas Károly: Az álomról

Értelemszerűen a tartalomjegyzék alapján a vonatkozó részek.

1. Következtetések és nyelvi feltételeik

A következtetések kapcsolata a természetes nyelvek kommunikatív és kognitív funkciójával. Kommunikatív nyelvek és formális nyelvek. Véges módon definiálható nyelvek. Induktív definíciók, formális rendszerek, algoritmusok és automaták.

A természetes nyelvek és a formális nyelvek különbségei. Cantor diagonalizációs tétele.

2. Nulladrendű nyelvek.

A következtetések durvaszerkezete: mondatok és logikai szavak. A formalizált nyelvek definiálásának elemei. Formalizálási gyakorlatok.

3. A logikai elméletek felépítési módjai.

Szintaxis és szemantika különbsége. Igazságértékek. A Tarski-féle igazságelmélet.

4. A logikai szavak klasszikus szemantikája.

Igazságszabályok és lebontási szabályok. Az extenzionális mondatfunktorok száma és nyelvi kifejezhetősége.

5. A klasszikus nulladrendű logika szemantikai elmélete.

Kielégíthetőség, érvényesség és következményreláció.

6. Összefoglalás és gyakorlás.

7. Elsőrendű nyelvek.

A következtetések finomszerkezete: mondatok és nevek. Predikátumok, névfunktorok és változók. Kvantorok, tárgyalási univerzum.

8. Formalizálási gyakorlatok.

9. Az elsőrendű nyelvek szemantikája.

Az interpretáció fogalma. Az individuumváltozók szemantikája: értékelő függvények. A logikai konstansok jelentése: értékelési szabályok.

A Tarski-féle igazságelmélet szerepe a logikában.

10. A klasszikus elsőrendű logika szeelmélete.

Az elmélet centrális fogalmainak definiálása, és egymáshoz való viszonyuk vizsgálata. Az igazságszabályok és az analitikus táblázatos módszer kapcsolatának bemutatása.

Példák az analitikus táblázatos módszer használatára.

11. Gyakorlás

12. Az eldöntésprobléma.

A klasszikus logika eldönthető részelmélete. AVenn-féle diagramok módszere a következtetések helyességének vizsgálatára.

13. Gyakorlás.

14. Összefoglalás.

Követelmény: beszámoló, Időpont: kedd 4-5.30

I. Rész A gondolkodás alapja a filozófiában: az intuíció
szeminárium 2004 tavaszi félév XX-068.14 VKN-068.14

szerda 17h-18h30, I épület 2. emelet 228-as terem
előadó: dr. Harmati Gergely

1. Témakör: Filozófiai megközelítés. Az intuíció definíciója és az első körben felmerülő problémák.

Mit jelent az intuíció? Descartes, Lock, Leibniz, Spinoza és Kant megoldásai. Függetleníthető-e az intuíció a reflexiótól? Mi az értelem és az intuíció kapcsolata? Milyen az a szemlélet, amely nem vezethető vissza az érzéki tapasztalatra? Bergson intuitív elméletet és eljárást dolgozott ki a filozófia, a tudományok és a művészetek számára. A diszkurzív gondolkodáson innen és a formalizált ismeretelméleten túl, kiterjeszthető-e az intelligibilitás határa? Milyen viszonyban áll az intuíció fogalma és értelmezése a racionálissal és az irracionálissal? Foucault kísérlete az intelligibilitás relativizálására. A cogito, mint abszolútum meghatározása Derrida nyomán.

Szemléltetett szövegek: Bergson Teremtő Fejlődés (pp. 161-171, 216-220), La pensée et le mouvant, Derrida Cogito et histoire de la folie, Descartes Méditations métaphysiques, Levelek, Foucault Histoire de la folie à l'âge classique, Jung Gondolatok az értelemről és a tébolyról, Alapfogalmaink lexikona I és II, Kant Tiszta ész kritikája Leibniz Metafizikai értekezés, Lock Értekezés az emberi értelemről, Spinoza Etika

2. Témakör: Mítosz és ráció, vagy a kollektív intuitivizmus

Szókratész Daimónionja a tiltó sugallat mítoszáét képviseli. Az intuitív ismereteket Platón mítoszok formájában ismerteti. Az intuíció ezoterikus jellege tehát két értelemben közelíthető meg: mint személyes, mint pedig (zárt) közösségi élmény. Az archetípusok beazonosításával nem csak a hieratikus idő síkja lép be a jelenbe, hanem az értelmes és értelmetlen új intuitív síkja: ez Eliade szerint minden emberi civilizáció származási mítoszának, viselkedési és liturgikus elemeinek kulcsa. Egy modernkori hieratikus esszé intuitivizmusának elemzése.

Szemléltetett szövegek: Eliade Aspects du mythe (pp.11-35, 74-98), Mythes, rêves et mystères (pp.95-126), A szent és a profán (pp.61-106), Traité d'histoire des religions, Hamvas A bor filozófiája, Platón A Lakoma (pp.988-989), Szókratész védőbeszéde (pp.424-425), Állam (pp.699-710), Phaidrosz (pp.746-756, 778), A VII. levél (pp.1066-)

3. rész: Pszichoanalitika és analitikus pszichológia az intuícióról

A mítoszok elemzése és jellemzése közvetlenül vezet át a pszichoanalitikába. Freud pszichoanalízise a lelki instanciák egymáshoz fűződő viszonyát kutatja. A pszichoanalízis tudományos, de nem „egzakt” eljárása: a tudattalan, mint forrás, mint a tudatot meghatározó ősz impulzusok megnyilvánulási közegeként a feltárása és terápiás kutatása. Mi az

összefüggés a tudattalan és az intuíció forrása között, ha elfogadjuk Freud topikus magyarázatát az emberi elméről? Tudat és tudattalan pszichikus rendszerek: a kutatások óhajtott végpontja „önmagunk megtalálása”. A neurózisnak Jung már nem az okát, hanem célját is kutatta és a kollektív tudattalanban megnyilvánuló archaikus kulturális elemeket, korrekív szerepük miatt tekintette fontosnak. Milyen mértékben érvényesül a tudattalan feltárási gyakorlatában, a vezérelt megértésben az intuíció? Vajon az intuíció a tudattalan - heideggeri értelemben vett - transzcendenciája?

Szemléltetett szövegek: Freud A pszichoanalízis foglalatja, Az ősvilági és az én, Álomfejtés, Bevezetés a pszichoanalízisbe, Mózes, Totem és tabu Jung A lélektani típusok, Álom és lelkiismeret, Gondolatok a látszatról és a létezésről, Gondolatok az álomról és az önismeretről, Lélekgyógyászat, Pléh Hagyomány és újítás a pszichológiában

II. Rész

A szeminárium 2004 őszi félévében a következő témakörökkel folytatódik:

4. Témakör: Etikai posztulátum (Szt. Ágoston, Aquinói Szt. Tamás, Kant, Ricœur, Spinoza, stb.)
5. Témakör: Az intuíció, mint esztétikai kritérium (Gadamer, Heidegger, Kant, Schelling, stb.)
6. Témakör: Fenomenológiai megközelítés (Fichte, Fink, Husserl, Kant, Patocka, stb.)

Követelmény:

Rendszeres részvétel az előadásokon. A kurzust osztályozott, szóbeli beszámoló zár le. Francia és angol nyelvtudás előny, de nem követelmény. A nyelvtudás hiánya nem jelent kizáró okot, mivel minden szöveg többnyire magyarul is hozzáférhető.

Bevezetés a nyelvfilozófiába – nyelvszakosoknak
(sillabusz)
kód: XX-068.15, VFN-068.15

A kurzus célja, hogy – némi történeti és metodológiai bevezetés után – betekintést nyújtson a Frege utáni nyelvfilozófia problémátörténetébe és megoldási javaslataiba. A tárgyalandó főbb nyelvfilozófiai kérdések: a nyelv-probléma az európai filozófiai hagyományban; a modern filozófia "nyelvi fordulata"; nyelv és gondolkodás viszonya, az elsőbbség kérdése; nyelvi relativizmus; jelentés és referencia; az igazság és a jelentés kapcsolata; a kommunikáció és a jelentés kapcsolata; használat és szabálykövetés; a nyelv és a világ viszonya; nyelvi externalizmus; a nyelv természetéről folytatott viták; a nyelvi cselekvés (beszédaktus).

Tankönyvként használható szakirodalom (a pontos részek később kerülnek kijelölésre):

- Black, Max: A nyelv labirintusa. Holnap Kiadó, Bp. 1998.
- Farkas K. - Kelemen J.: Nyelvfilozófia. Áron Kiadó, Bp. 2002.
- Kelemen János: A nyelvfilozófia rövid története. Áron Kiadó, Bp. 2000
- Pléh - Síklaki - Terestyéni (Szerk.): Nyelv - Kommunikáció - Cselekvés. Osiris, Bp. 1997.